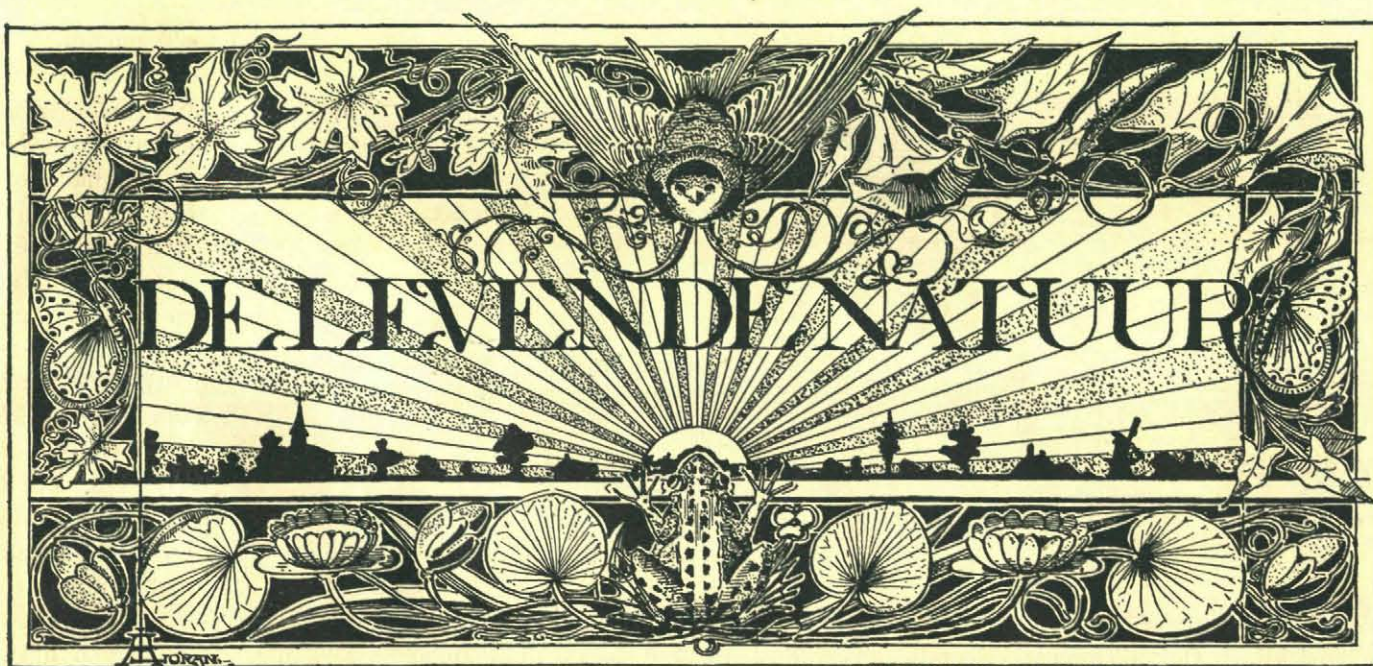

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THIJSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSE, TE BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

*Prijs per jaar f 3.60.*EEN BELANGWEKKENDE
HERFSTBLOEM.*(Tradescantia virginiana.)*

Er zijn verschillende zaken, die een plant voor een natuurvriend mooi doen zijn: kleur en vorm kunnen onoogelijk wezen, als er merkwaardige dingen op te merken zijn bij de levenswijze, is de plant ons al gauw mooi genoeg.

Nu is er nauwelijks een plant te bedenken, die in 't geheel niets te zien geeft, dat de moeite van 't nauwkeurig waarnemen loont. Maar niet vele zijn er, die zooveel en tegelijk zulke bijzondere eigenschappen bezitten, als onze bekende *Tradescantia*. Als er met recht van hooger en lager georganiseerde planten gesproken kan worden, dan behoort deze paarse herfstbloem stellig tot de allerhoogst ontwikkelde en steekt hij *orchideeën* en *arums* naar de kroon; wat het leven der bloem betreft.

Geheel van schoonheid ontbloomt is de *Tradescantia* op verre na niet; trouwens, dat het een nog steeds gewilde sierplant voor den vollen grond is, pleit al voor zijn goede eigenschappen; onoogelijke bloemen worden niet gekweekt, tenzij ze nuttige eigenschappen bezitten en dat laatste geldt voor onze *Tradescantia* niet, althans niet meer.

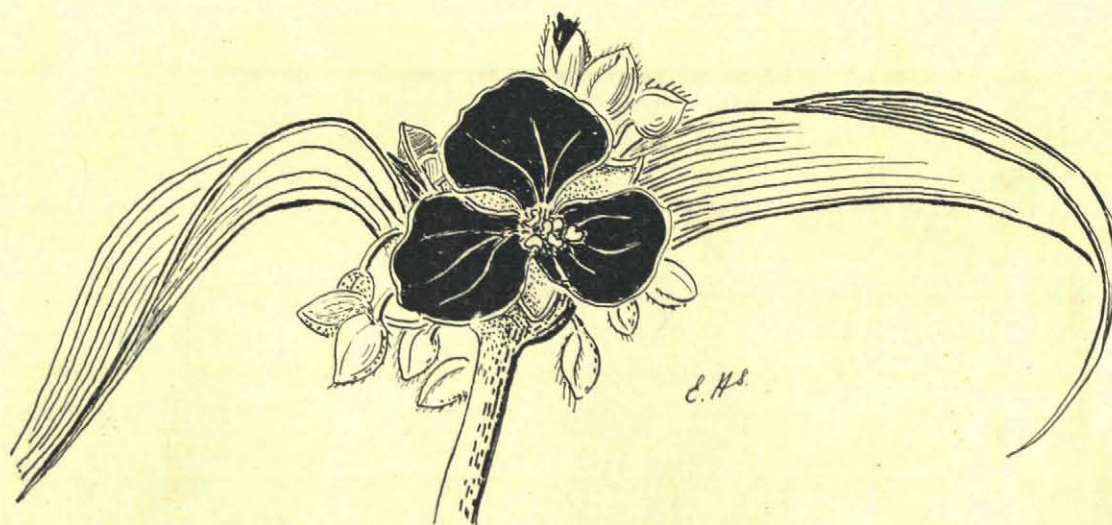
't Is een allerbeste plant, om tijdens den bloei dicht bij zich te nemen, vooraan in het tuintje of anders op de vensterbank van de woon- of werk-kamer, want elk uur is er wat nieuws op te merken.

De bloemen openen zich 's morgens vroeg; wanneer het net even dag is, ontsluiten zich de kelkblaadjes en glad en gaaf spreiden zich drie mooie bloem-bladeren vlak uit. Bij de gewone blauwpaarse variëteit zijn de randen spoedig eenigszins gegolfd, bij sommige kweekvormen aardig gegaufreerd.

In het hart van de bloem zijn de meeldraden nog weggedoken, maar haast zienderoogen richten ze zich op, en op roode steeltjes steken ze binnen het uur hun poederdoosjes omhoog; nu spreiden zich tusschen de roode steeltjes tal van fijne meestal sierlijk gegolfde „haren“ bijna waterpas uit en de meeldraden staan in een wazig paars of soms rood-achtig glanzend pluus-net.

Het poeder ligt open en bloot in de doosjes; zoo duidelijk is het te zien en zoo gemakkelijk is het te bereiken voor de gevleugelde vriendjes van de bloem, dat het ook niet lang duurt, of er komen gasten, die naar hartelust smullen van het zoo rijkelijk aangeboden stuifmeel.

Meestal zijn bij ons in 't land de bezoekers mooie zweefvliegen; die zijn druk en beweeglijk, stooten vaak tegen de volle doozen en dan stort heel wat poeder omlaag; dit blijft dan hangen tusschen de wolk van glanzende haren. Ook daar, in die warwinkel is leven en beweging, andere vliegjes met anderen smaak gaan er te gast op de pluusjes zelf, die een helder vocht bevatten, dat heel smakelijk schijnt te zijn. Zij wringen er zich door heen en bepoederen zich rondom met het stuifmeel, dat

Tradescantia, bloem 's morgens 7 uur, kroon donker, glad.

overvloediger naar beneden stort, naarmate de zon hoger klimt. Ook als er geen zweefvliegen de doosjes doen kantelen, strooien deze hun voorraad uit; ze buigen zich om en lossen zoo zonder hulp hun lading.

Wat dat beteekent voor 't leven van de plant, weet iedereen tegenwoordig. Toch is 't altijd een belangwekkend schouwspel, dat lokken van insecten door eten uit te strooien. 't Is of we met de bloem meelevende en wij het samen wel weten; alleen die domme vliegjes meenen, dat ze alles voor niets krijgen en het pure insectenliefde is, die de bloem zoo kwistig doet zijn met al dat lekkere eten en drinken.

Wij veelwetende menschen kijken dan dadelijk uit naar den stamper, voor wie eigenlijk dat bevruchtende poeder bestemd is, of eigenlijk naar den stempel, naar het vochtige kleverige plekje, dat de stuifmeelkorrels zal afnemen van de ruige diertjes, die er rondom mee bestrooid zijn geworden, toen ze even te voren zwelgden in den overvloed op de jonge bloemen.

Toch zoekt ge in uw frissche jeugdige bloem tevergeefs naar zoo'n reikhalzende stamper; er is nog niets van te bespeuren; de vliegjes komen en gaan, maar uw stuifmeelstrooiende bloem kan er geen voordeel van hebben; die werkt voor andere oudere kameraden. Houdt maar eens een poosje een en dezelfde bloem goed in 't oog; bloemen hebben niet lang geheimen voor hun vrienden, die de moeite doen, om ze meer dan eens te bekijken en meer dan oppervlakkige kennismaking begeeren.

Tegen 10 uur in den morgen gaat uw bloem al vreemd doen; de randen der paarse kroonbladeren krijgen plooitjes; een uur later, als de doosjes leeg zijn, krullen de randen naar binnen in; de meeldraden buigen geheel neer tusschen het fijne pluiz en nu eerst komt er een steeltje met een knop aan 't licht; dat is dan eindelijk de stamper.

Tegen den middag hebben zich de groene eerst achterover geslagen kelkbladeren weer opgericht, en naarmate de paarse kroon ineen krimpt en heel donkerblauw, soms bijna zwart wordt, rekt zich de stamper uit. De kelk schijnt van de bloem weer een groene knop te

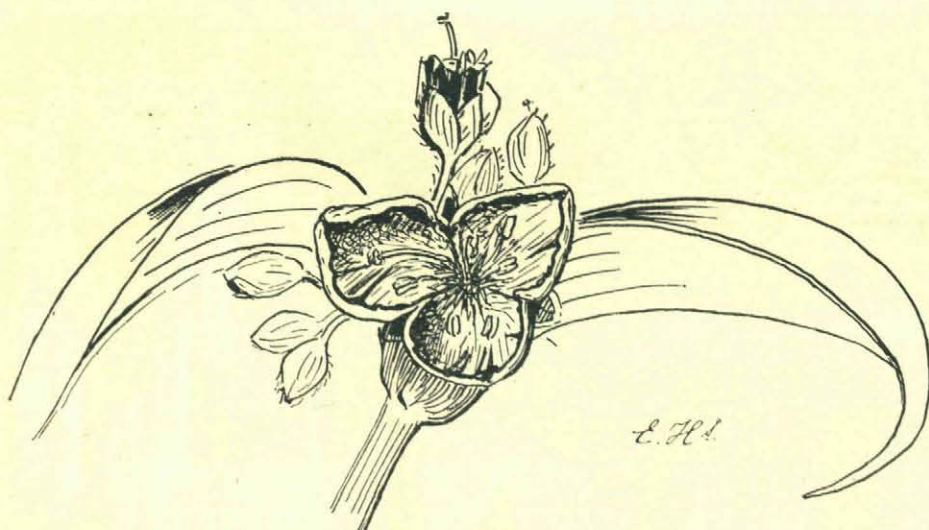
willen maken, maar staakt zijn beweging, zoodat het een half open doosje met drie kleppen lijkt. Tegen vier uur is de bloem een donkerpaars propje geworden, een bes zou men zeggen, met een steeltje op den top. De bloem is uitgebloeid, verschrompeld en verlept.

En nu gebeurt er iets heel bijzonders. De stof waaruit de bloembladeren bestonden, wordt week, vochtig, ze gaat een papje worden, en de stijl, die er hoog boven uit steekt, krijgt een stempel met drie slipjes.

Eerst nu, na het verwelken en vergaan, stijgt een geur uit de voormalige bloem op, en weer komen er bezoekers, die weten wat dat geurtje beduidt. Ze gaan opnieuw aan 't proeven en ze vinden de

Om 10 uur, kroon lichter, begint te rimpelen.

Omstreeks 12 uur, kroonbladeren krullen in.

bloemenpap lekker; dat is duidelijk aan hun bewegingen en geluiden te merken.

Er is weer eten in overvloed en den volgenden morgen vroeg is alles nog lang niet op; als ze dan genoeg hebben geproefd van de lekkere bloemharen en hun bekomst hebben van stuifmeel uit nu weer pas ontplooiden bloemen, komen ze even overwippen voor het dessert in de oude bloem. Ze strijken neer op den stempel; dit is een best en geriefelijk vliegplankje, dat boven de marmelade uitsteekt, en, de rest weet u wel. 't Is of ge bloem zelf zich ziet verkneukelen van voldoening en knusjes ziet glimlachen om de onnoozelheid van de diertjes, die zoo, onwillens en onwetens, den stempel bestuiven, en zodoende zorgen voor een rijke vrucht- en zaadvorming.

Dit is een heel merkwaardig zoo goed als eenig geval in het bloemenleven. Wel zijn er meer planten, waarvan de bloemen, nadat ze reeds bestoven zijn, nog kleur of geur behouden, om de burens van dienst te zijn, die nog bestoven moeten worden; maar een tweede voorbeeld van een bloem, die eerst bevrucht kan worden, nadat ze verlept is, vindt ge niet gemakkelijk.

Opmerkelijk is 't ook, dat dit vergaan van de kroonbladeren, dit vervloeien, zou men haast zeggen, maar schijn is. Later droogt de bloemkroon, voor zoover ze niet opgegeten is, weer op, en, als over een poos de vruchtdoos openspringt (zie op fig. a, blz. 132) dan liggen er drooge vliesjes tusschen de drie kleppen van de vrucht en de gaaf gebleven kelkblaren, die niets anders zijn dan de verfrummelde restjes van de kroonbladeren.

Waarschijnlijk dus scheiden de verlepte bloembladeren een vocht uit, dat, wat zijn dienst betreft, overeenkomt met den honing,

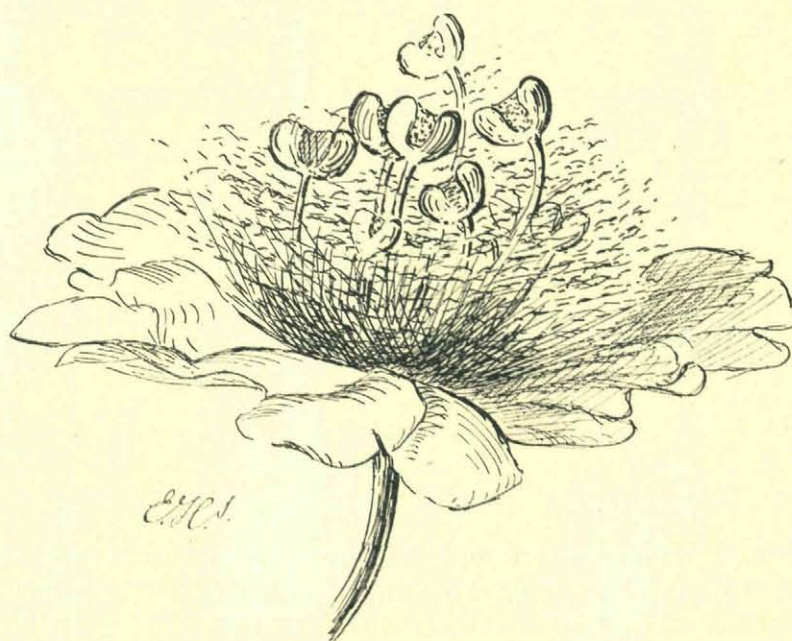
den nectar, van meer gewoondende bloemen. 't Is mogelijk wel een vliegenfopperij, dat in anderen vorm ook bij onze *Parnassia* van de vochtige duin- en heidevelden schijnt te bestaan.

Deze *Tradescantia* heeft toch al iets misleidends ook in zijn vorm. Wie alleen op 't uiterlijk let, houdt de plant aanvankelijk voor een *Iris*. De lange, smalle bladeren, het geheele voorkomen, de habitus, en vooral de bloemvorm doet aan een klein soort *Iris* denken; maar wie de meeldraden en den stamper en vooral het vruchtbeginsel bekijkt, ziet

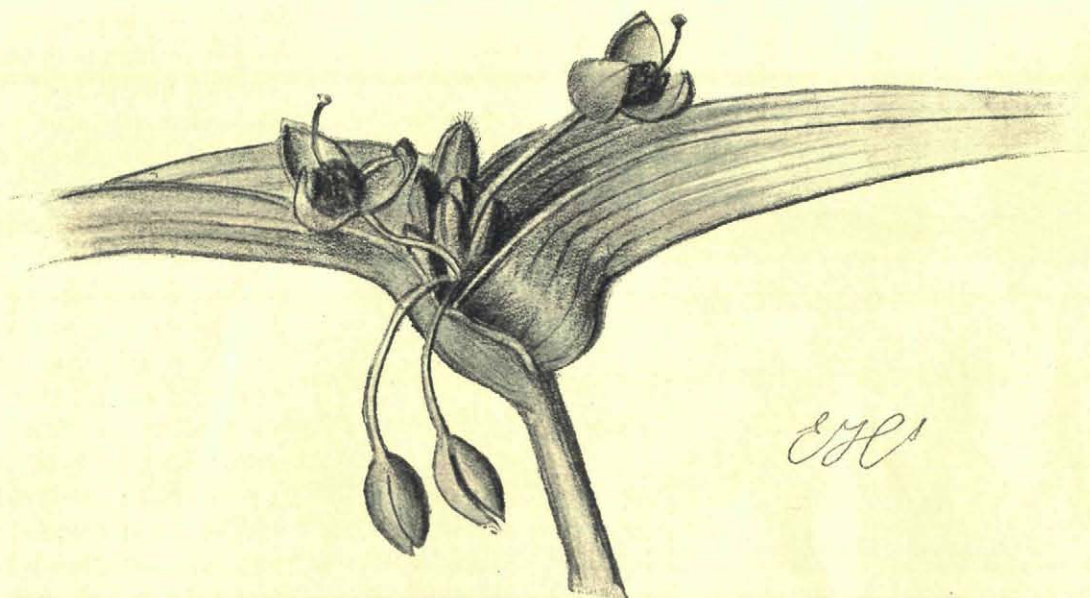
dadelijk dat de plant tot een andere familie moet behooren, al is het een na-verwante van de *Iris*-achtige gewassen: de *Commelinaceeën*.

Wie in de gelegenheid is, rijpe zaden van *Tradescantia virginiana* te kunnen oogsten, moet ze na het uitzaaien eens goed in 't oog houden. Ze ontkiemen nog al gemakkelijk, als ze onder glas staan.

Het is heel aardig te zien, hoe de zaden zich zelf, of liever het kiemplantje, dat er uit zal ontstaan, op de diepte brengen, die voor den groei het meest bevorderlijk is. Wie wel eens dadelpitten in een terrarium of een kamerserre heeft gezaaid, kent 't verschijnsel wel. De kiemblaadjes komen soms te voorschijn een heel eind verwijderd van het zaadkorreltje. Dat kan gebeuren, doordat uit de zaadkorrel zich eerst een buis verwijderd die als kanaal dienst doet bij 't transport van de kiem en later

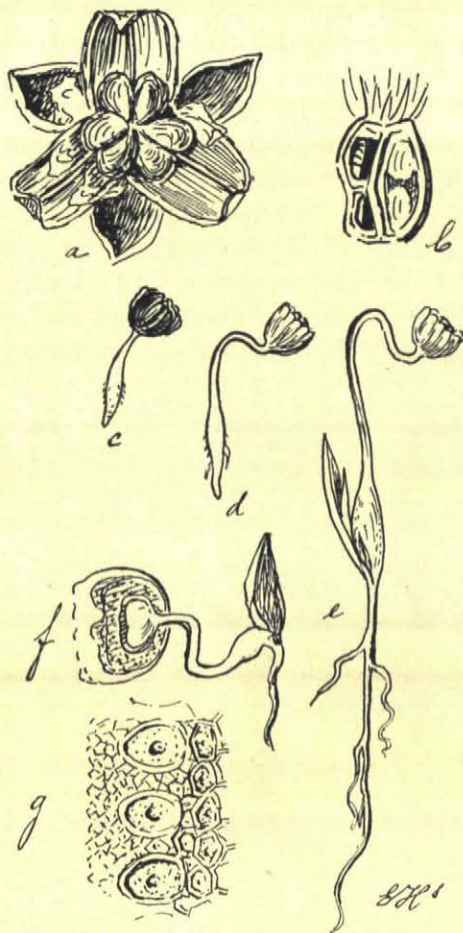
Bloem in 't Meeldraad-tijdperk (vergroet).

Tradescantia.

Dezelfde bloem tegen 4 uur. De kroon is verlept, maar de stempels zijn nu eerst geschikt voor bestuiving.

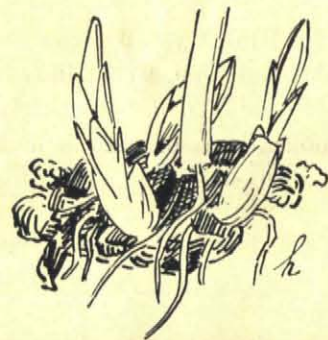
van het reservevoedsel, dat in 't zaad was opgeborgen. Als de buis op een geschikte plaats is aangekomen, begint op de plaats, waar zich een verdikking vertoont en de kiem is opgeborgen, de

eerste blaadjes zich te ontplooiën, een wortel met vele zijtakken groeit naar onder en eerst als al het voedsel uit het zaad is overgebracht verdwijnt het toevoerkanaal (zie boven c tot e).

De gelukkige bezitters van een deugdelijk microscoop kunnen zich behalve met de klassieke plasma-strooming in de meeldraadhaaren van onze Tradescantia ook nog een uurtje amuseeren met het naspeuren van de mechaniek voor dit transport. Op de kiem in 't zaad ligt een laag van groote zuigcellen, die 't reservevoedsel opnemen. Ze worden door het tusschengroeien en opdringen van andere cellen voortdurend eenigszins verder naar de zaadwand geschoven, naarmate de voorraad voedsel in 't midden uitgeput raakt (fig. f en g).

Maar al gelukt het niet rijpe zaden te winnen,

een flinke Tradescantiaplant kan in 't eind van October best tot een drie of viertal stuks gebracht worden. Als de plant uit den pot is geklopt en zorgvuldig van het grootste deel van den aardkluit is ontdaan, liggen de grillig gevormde stengelknollen bloot; de scheuten voor 't volgende jaar zijn dan al weer klaar (zie fig. h). Door breken of nog beter door snijden kan men van het overwinterende deel van de plant drie of meer porties maken, elk met minstens één groeispijs. 't Is gewenscht, de snede dadelijk met houtskoolpoeder te bestrijken en dat er op te laten tot de laag droog blijft.

E. HEIMANS.